

Oude Kerk, 1 oktober 2023

ds. Johan Meijer

gelezen: Ezechiël 18: 1-5 en 25-32 en Matteüs 21: 23-32

titel: standvastige liefde

overdenking

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God*

“Is wat je zegt wel echt, is wat je doet wel goed, laat wat je zegt en doet echt zijn en goed”. Dit liedje leerden we in de vijfde klas, het huidige groep 7. Het hoorde bij de gelijkenis van de twee zonen, waarvan de één tegen zijn vader zei: ik kom zeker in uw wijngaard werken en hij kwam niet en de ander die zei niet te willen en die toch kwam, nadat hij tot inkeer was gekomen. Het schema van dat liedje ‘is wat je zegt wel echt, is wat je doet wel goed, laat wat je zegt en doet, echt zijn en goed’, is duidelijk en zeker voor de kinderziel die ik toen was. Je zou kunnen zeggen dat dat simpele liedje een heel korte maar bondige samenvatting is van wat je te doen staat in je leven. In je gelovige leven ook.

Was het schema maar zo simpel. Was het maar zo duidelijk allemaal. Of beter gezegd: het is wel duidelijk, maar de werkelijkheid is zo anders. De mensenwerkelijkheid is zo anders dan de werkelijkheid die God vertegenwoordigt. ‘Jullie zeggen dat Mijn weg niet vast te stellen is, maar het zijn jullie wegen die niet vaststaan’, sneert de Eeuwige bij monde van zijn profeet Ezechiël. Ik ben wel duidelijk, maar jullie zijn dat niet. Is sta wel vast, maar jullie wankelen. Mijn weg is wel recht, maar jullie wegen zijn krom.

Hier kunnen heel enge dingen uit voortkomen, als mensen gaan bepalen wat Gods weg is, wat Gods wet is, wat Gods wil is. Ik heb naar *The Handmaid’s Tale* gekeken, een serie gebaseerd op het gelijknamige boek van Margaret Atwood. En dystopische roman uit 1985.

Een dystopie is een maatschappij waar je niet in zou willen leven. Het is dus een setting die zeer negatief wordt afgebeeld in het verhaal. Hiermee is het tegengesteld aan een utopie, wat juist een ideale samenleving is.

Er is door Margaret Atwood een land gecreëerd en dat land heet Gilead. In Gilead heerst een ijzeren wet, waarin bevelvoerders, uiteraard mannen aan de macht zijn. Vrouwen hebben niets te zeggen in dit oord. Echtgenotes niet. Dienstmaagden, handmaids, niet. En ook de zogeheten Martha’s niet, dat zijn de huishoudsters, zeg maar gerust de sloofjes. In het land heerst onvruchtbaarheid, vrouwen worden niet zwanger en geroofde dienstmaagden moeten voor hen hun kinderen baren, als waren ze een broedstoof, die hun eigen kinderen vervolgens niet meer mogen zien. Vrouwen mogen niet lezen, dus alles wat met woorden is aangeduid, tot en met plaatsnamen, is verwijderd en vervangen door plaatjes. Gilead is verschrikkelijk. In het land heerst de wet van God en die wet vraagt om gehoorzaamheid. Ongehoorzaamheid wordt genadeloos afgestraft. In naam van God dus. Die God heeft een

onbuigbare wil die gevolgd moet worden. Die onbuigbare wil wordt gepresenteerd als rechtvaardigheid, als afkomstig van een rechtvaardige God. En zo wordt het systeem gevormd. De dictatuur in naam van God.

Het verhaal is vreselijk. Het verhaal is bedacht. Maar het is gebaseerd op systemen die in deze wereld voorkomen, die in onze wereld van hier en nu bestaan. En bestaan hebben. Was heel het denken van het Nazisme niet ook gebaseerd op een dictatuur in naam van God? Worden in Iran en Afghanistan vrouwen niet monddood gemaakt in naam van God? Worden ook in onze zo beschaafde Nederlandse samenleving her en der vrouwen niet ook op een tweede plaats gezet in naam van God. Geen vrouw in het ambt bijvoorbeeld.

Heeft dat allemaal te maken met God of met hoe mensen God voor hun karretje hebben gespannen? En daarbij God presenteren als streng doch rechtvaardig. De God die alles ziet. De God die alles controleert. De God waar je bang voor dient te zijn, waar je bang voor bent gemaakt, waar je bang voor bent. En je loopt in het gareel, je voegt je naar je lot, naar je rol. Of je loopt niet in het gareel en je rebelleert en stapt uit het systeem. Je breekt met die God, met dat Godsbeeld. Maar ergens mee breken is niet hetzelfde als er nooit geen last meer van hebben. Wie God verlaat heeft niets te vrezen, schreef Maarten 't Hart, omdat hij gebroken had met die strenge God van zijn afkomst, waarin gezegd wordt: Wie God verlaat heeft smart op smart te vrezen.

Ik snap dat wel dat het je te veel kan worden, dat je niet meer in een heel eng systeem wilt blijven. Voor zover je daar de vrijheid voor hebt. Want uitbreken uit een systeem kan je dood worden, of verbanning. Ex-Jehova's getuigen, die niet meer welkom zijn in de familie, homoseksuelen die uit de kast durfden te komen en als uitschot buiten de familie zijn gezet. De kinderen van Ruinerwold die zo geïndoctrineerd waren door hun bezeten vader. Een aantal van hen durfde te ontsnappen. Maar de dreiging van straf blijft altijd in hen.

Ik snap dat wel dat het je teveel kan worden, dat je niet meer in een heel eng systeem wilt blijven. Maar dan moet er wel de vrijheid zijn om die stap te kunnen zetten. Het kijken naar *The Handmaid's Tale* heeft me steeds opnieuw doen beseffen in welke vrijheid wij doorgaans leven. In welke vrijheid ik leef. Dat is een goed dat nauwelijks goed genoeg op waarde kan worden geschat. Het is een goed dat we met al wat in ons is moeten zien te bewaken. Al vrees ik soms het ergste als je al die verrechtsende tendensen ziet, al die onvrede, al dat ongenoegen. Ook in ons eigen zo beschaafde Nederland.

Vandaag is het Israëlzondag. Een zondag om ons extra bewust te zijn van de band die het Christendom heeft met de joodse traditie. Een onlosmakelijke band, die helemaal niet zo vanzelfsprekend is en eigenlijk pas na de Tweede Wereldoorlog goed op de agenda is gekomen. De band die mij persoonlijk zegt dat wij onze traditie overgeleverd hebben gekregen van een traditie die danst met de Thorarollen. En daarin de gein ook van het geloof, de diepe vreugde van een God die van zijn volk houdt en die aan de kant van de onderdrukte staat.

En ja, net als in elke traditie heeft ook het jodendom zijn orthodoxe en ultraorthodoxe stromingen. Maar de speelse, poëtische, levendige, kunstzinnige benadering, die raakt me. Die leert me om de dynamiek met de levende God te vieren. Die zegt me dat God me niet streng aankijkt, maar liefdevol. Die zegt me dat ik niet hoef te boeten voor de schuld van mijn voorouders. Die zegt me dat ik verantwoordelijk ben voor mijn eigen leven. Die spoort me aan om mijn ja ja te laten zijn. Maar die laat me ook zien dat ik geen heilige hoef te zijn en dat ik me ook mag bedenken als ik eerst stellig nee zei en me afkeerde. Die me vertelt dat er een weg terug is, altijd. Dat de deur openstaat, altijd.

Dat geeft een heel ander gevoel van in het leven staan. Niet de strenge, veroordelende God, bij wie je geen schijn van kans maakt. Niet een opgelegd systeem waar je nooit en te nimmer uit kunt breken. Maar een uitermate liefdevol verband, waarin ik in mijn schepsel zijn open mag bloeien, mijzelf mag worden, mij aanvaard mag weten en meer dan dat: geliefd.

En daarbij geen zwalkende God, die dan weer eens dit en dan weer eens dat doet of vindt, of grillig is en onberekenbaar. Maar een God die standvastig lief heeft, die zijn schepping solide lief heeft. Die ons kansen biedt, ontplooiingsmogelijkheden. Die ons ruimte gunt om in te gedijen. Die ons vreugde gunt en gein en de dans met het leven. En die ons vrij wil houden van dwingende systemen, van enge regels, van uitsluitende voorwaarden. Die ons een plaats in zijn wijngaard gunt en ook al voelden we daar eerst niet voor, ons toch met open armen welkom heet om er toch aan mee te komen werken.

Al was het alleen al om ons innerlijk te weer te stellen tegen alles wat op de loer ligt om ons te onderdrukken. Amen